

RISØR KOMMUNE

VETERANPLAN

I TJENESTE FOR NORGE – BOSATT I RISØR

HØRINGSUTKAST

VEDTATT AV RISØR KOMMUNESTYRE XX.XX.2023, POLITISK SAK XX/XX, ARKIVSAK 19/10074

INNHold

1) Innledning	3
1.1 Planens formål	3
1.2 Bakgrunn	3
2) Nasjonale og regionale føringer	4
2.1 Nasjonale føringer for kommunale veteranplaner	4
2.2 Risør kommunes veteranplan	4
3) Tiltaksplan	5
3.1 ANERKJENNELSE	5
3.2 IVARETAKELSE	6
3.3 OPPFØLGING	7
4) Tilbud og kontaktinformasjon	8
4.1 Forsvarets tilbud til veteraner og deres familier	8
4.2 Interesseorganisasjoner og støttetilbud.....	8
4.3 Lokale kontakter	8

Bilder på forsiden:

Forsvarets hjemmeside om [Tjeneste i utlandet](#) og veteraner.

Forsvarets brosjyre [Komme hjem](#).

Risør kommunes ordfører Mads Victor Norman, Kong Olav V og Leif Heimstad utenfor bestyrerboligen i Konvoibyen ved åpningen i 1968. <https://www.konvoibyen.com/>

Markering av 8. mai ved minnestøtta på Solsiden. Foto: Risør kommune

1) Innledning

1.1 PLANENS FORMÅL

Formålene med kommunens veteranplan og dens tiltak er å

- anerkjenne, ivareta og følge opp veteranene våre
- gjøre det enklere for kommunen å utøve rollen som tjenesteleverandør og møte veteraners behov i lokalsamfunnet
- skape økt samhandling innad i kommunen, slik at veteraner og deres familier blir møtt med kompetanse og forståelse
- fungere som et opplysnings- og informasjonsdokument for veteraner

1.2 BAKGRUNN

Siden 1947 har over 100 000 nordmenn tjenestegjort i over 100 internasjonale operasjoner, på fire kontinenter. Av personvern hensyn har Forsvaret ikke tillatelse fra Datatilsynet til å utlevere oversikt over veteraner bosatt i Risør kommune, men oppgir at det ifølge deres registre er ca. 60 personer bosatt i Risør som har tjenestegjort siden 1978 (UNIFIL/Sør-Libanon) og frem til i dag. I tillegg kommer de som var i Tysklandsbrigaden, i Korea, i Kongo og i Gaza, som Forsvaret ikke har sikker informasjon om siden datidens registre ikke inkluderte personnummer. Forsvaret estimerer at antall veteraner bosatt i en kommune er det kjente antallet ganget med 1,5, altså ca. 90 veteraner i vår kommune.

Historien viser at det ikke alltid har vært fokus på ivaretagelse av veteraner. Behandlingen av krigsseilerne etter 2. verdenskrig er et eksempel på hvordan samfunnet unnlot å anerkjenne og ivareta dem som hadde gjort en innsats på vegne av nasjonen. Krigsseilerne fikk etter hvert sin anerkjennelse, men mange fikk aldri oppleve det, og mange hadde store traumer og vanskeligheter som følge av sine opplevelser under krigen. Konvoibyen i Risør har spilt en viktig rolle: «...*takket være krigsseiler Leif Heimstad, TV-veteranen Erik Bye, journalist Per Hansson og mange andre gode støttespillere, ble forholdene bedre etter hvert for krigsseilerne. I 1960-åra førte de en hard kamp for sjøfolkenes rettigheter, noe som førte til ny lov om krigspensjon og skikkelige boligforhold. I dag står Konvoibyen i Risør som et symbol på anerkjennelse av krigsseilerne.*» (Konvoibyen og Risør, og deltar årlig på Frigjørings- og veterandagen 8. mai. I 2018 deltok Kronprinsparet i anledning [Konvoibyens 50-årsjubileum](#).)

En annen viktig organisasjon lokalisert i Risør er [Aktive Fredsreiser](#). Aktive Fredsreiser baserer sin ideologi på FN's verdenserklæring om menneskerettigheter, som ble til på bakgrunn av hendelsene under andre verdenskrig. Tidsvitner og menneskerettighetene som pedagogisk redskap får deltakere på deres holdningsskapende skoleturer til å reflektere over hendelser i dag, i lys av historien. I nyere tid bidrar også veteraner fra internasjonale operasjoner som tidsvitner.

Aktive Fredsreiser og Konvoibyen har samarbeidet om en rekke arrangementer, blant annet i 2013 da daværende Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen avduket et monument i Fredsparken til minne om krigsseilernes innsats. Hun ba på vegne av den norske stat om unnskyldning for behandlingen de norske krigsseilerne fikk etter andre verdenskrig ved denne anledningen.

Bilde 1 Konvoibyen er sentral i anerkjennelse og ivaretagelse av krigsseilere, veteraner fra internasjonale operasjoner og deres familier. Sammenkomst i Aulaen i anledning 8. mai 2023. Foto: Risør kommune

Bilde 2 Minnesmerke i Fredsparken. Foto: Aktive Fredsreiser <https://www.nrk.no/>

2) Nasjonale og regionale føringer

2.1 NASJONALE FØRINGER FOR KOMMUNALE VETERANPLANER

De nasjonale forventningene til veteranplanen har bakgrunn i Stortingsmelding nr. 34 2008-2009 *Fra verneplikt til veteran*. Regjeringens senere handlingsplaner har konkretisert og videreført dette arbeidet. Mer av ansvaret legges nå på kommunene enn tidligere og kommunene oppfordres derfor til å utarbeide egne veteranplaner.

Bilde 3 Regjeringens handlingsplan

Målet med regjeringens oppfølgingsplan *I tjeneste for Norge* er å øke anerkjennelsen og ivaretagelsen av norsk personell før, under og etter at de har vært i internasjonal tjeneste for Norge: «Disse utfører et viktig arbeid for nasjonen Norge, ofte under farlige forhold. De utsendte er først og fremst en viktig ressurs for samfunnet på grunn av de unike erfaringene de har høstet og den økte kompetansen de har tilegnet seg. De fleste kommer styrket hjem, men de som måtte trenge oppfølging etter tjenesten skal møte et kompetent apparat som fremstår som mest mulig koordinert og sømløst. De pårørende skal ivaretas. Dette er et felles samfunnsansvar som forutsetter felles forpliktelser og samarbeid på tvers av samfunnssektorene.» (s. 7)

Målgruppe for kommunale veteranplaner er alle norske statsborgere som har deltatt eller deltar i fredsbevarende, fredsopprettende eller statsbyggende innsats i andre land fra utenriks-, justis- og forsvarssektoren. Planen omfatter ikke bare veteranene selv, men også deres familier og det lokalsamfunnet de er en del av.

2.2 RISØR KOMMUNES VETERANPLAN

Veteranplanen for Risør kommune er utarbeidet med utgangspunkt i Forsvarets [veiledning til utvikling av kommunal veteranplan](#), og med bidrag fra lokale veteraner, Skagerak Boligstiftelse/Konvoibyen, Aktive Fredsreiser, Ordfører og kommunens nøkkelpersoner i veteranarbeidet.

Statsforvalteren er en viktig støttespiller i kommunenes veteranarbeid og har etablert nettverk for kommunene i Agder. Siden 2022 har Statsforvalteren i Agder invitert til samlinger hvor de trekker inn veteraner og andre som deler sine erfaringer og kompetanse fra Forsvarets veteran-tjeneste (FVT), Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), Norges Veteranforbund for internasjonale Operasjoner (NVIO), og Skadde i internasjonale operasjoner (SIOPS).

3) Tiltaksplan

Veteranplanens tiltaksdel inkluderer eksisterende ordninger og noen nye tiltak. Tiltakene er fordelt på de tre områdene i planens målsetning om anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging av veteranene og deres familier.

Det er lagt vekt på at planen skal være kortfattet og avgrenses til realistiske tiltak. Planen tilpasses etter hvert som kommunen får bedre kjennskap til veteraner i Risør kommune og deres behov.

3.1 ANERKJENNELSE

Det kan være ulike oppfatninger om grunnlaget for norsk deltakelse i krig og konflikt. Uavhengig av dette fortjener den enkelte anerkjennelse og respekt for viljen til å risikere liv og helse for landet sitt. Seremonier og offentlige markeringer er viktige og synlige uttrykk for samfunnets verdsettelse og medvirker til å synliggjøre veteranene og deres innsats i lokalmiljøet. Erfaringene til veteraner fra 2. verdenskrig og fra veteraner som har deltatt i fredsbevarende, fredsopprettende eller statsbyggende innsats for Norge i andre land frem til i dag er verdifulle for å forstå dimensjonene i verdiene som markeres 8. mai – fred, frihet og demokrati. Veteraner kan med sin kompetanse også være en viktig ressurs i lokalmiljøet.

Tiltak	Ansvar
8. mai – Norges frigjørings- og veterandag Markering på Solsiden. Marinemusikken deltar. Ordfører/representant for veteranene holder appell og legger ned krans ved minnestøtten over falne fra 2. verdenskrig. Norske flagg, FN- og NATO-flagg.	Ordfører
8. mai – Norges frigjørings- og veterandag Markering ved minnestøtta i Konvoibyen. Marinemusikken deltar. Ordfører/representant for veteranene legger ned krans og holder appell. Sammenkomst med enkel servering i Aulaen for krigsseileres familie, veteraner, beboere i Konvoibyen, Marinemusikken og øvrige frammøtte. Norske flagg, FN- og NATO-flagg.	Styreleder i Skagerak Boligstiftelse
Frivillig innsats Veteraner kan ha kompetanse, interesser og kapasitet som gjør dem til viktige ressurser innen frivillig sektor. Til gjengjeld kan frivillig innsats bidra til inkludering i sosiale fellesskap og meningsfull aktivitet.	Frivilligkoordinator
Tematurer og foredrag i skolen Skolene oppfordres til å benytte lokale veteraner i undervisningen i forbindelse med markering av FN-dagen 24. oktober, tur til Utøya/ Tyskland med Aktive Fredsreiser eller lignende.	Enhetsleder ved skolene
Temasamling – formidle kunnskap om relevante tema	Folkeakademiet
Konsert med Kgl. Norske Marines Musikkorps En gruppe fra Marinemusikken deltar i årlig markering av 8. mai. Større innendørs konsert kan arrangeres i samarbeid med veteranorganisasjonene og kommunen.	Kgl. Norske Marines Musikkorps

Formidling av Konvoibyens historie og betydning for veteraner, deres familier og lokalmiljøet til barn og skoleelever. Samarbeid om innhold med barnehager og skoler. Konvoibyen – Det var hjem vi sjøfolk skulle	Styreleder i Skagerrak Boligstiftelse
Utstilling som hedrer Krigsseilerne og Konvoibyen og setter fokus på de menneskelige og samfunnsmessige sidene. Lage skoleopplegg rundt utstillingene, slik at denne viktige dokumentasjonen kan bringes videre til nye generasjoner.	Aktive Fredsreiser
Årlig oppsummering Veterankontakten i samarbeid med kommunens veteraner vurderer status og eventuelle forbedringspunkter i tiltaksplanen. Oppsummeringen legges fram for Kommunestyret til orientering.	Veterankontakt

3.2 IVARETAKELSE

Personell som deltar i internasjonale operasjoner kan bli utsatt for belastende og stressende situasjoner med angrep, skader og lidelser, og det kan foregå over lang tid. Det er vanlig å reagere med forhøyet stressnivå på slike belastninger, og med uro, søvn- og konsentrasjonsproblemer den første tiden etter hjemkomst.

Det er ikke bare den som er eller har vært i Forsvarets tjeneste som er berørt. Det å ha et familiemedlem i utenlandstjeneste, med den usikkerheten og det savnet som følger med, kan føre til psykiske belastninger for hele familien, ikke minst for barn. Når et barn har en far eller mor i utenlandstjeneste, bør ansatte i barnehagen eller skolen tilegne seg kunnskap på dette feltet så de kan møte barna med den støtten de trenger.

Både for de som klarer seg bra og de som får utfordringer vil det være positivt å vite at kommunen er proaktiv med forebyggende tiltak, og at det finnes hjelp ved behov. For veteraner og pårørende som opplever helsemessige og/eller praktiske utfordringer er det nyttig med lett tilgjengelig oversikt og veiledning på hvor en kan henvende seg ved behov for tjenester.

Tiltak	Ansvar
Veterankontakt skal ha oversikt over og kan gi veiledning om kommunale tjenester. Kommunens kontaktperson for veteraner, veteranforeninger, Statsforvalteren i Agder, Forsvarets veteranstjeneste og RVTS Sør.	Kommunedirektør
Kunnskap om veteraner og deres families særlige utfordringer og behov Ansatte i helse- og omsorgstjenesten og oppvekstsektoren gis grunnleggende opplæring med materiell fra og i samarbeid med RVTS Sør.	Veterankontakt, sammen med enhetsledere for aktuelle tjenester
Fokus på barn som pårørende til veteraner Helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal være oppmerksom på behov for ekstra støtte og veiledning når et familiemedlem er eller har vært ute i tjeneste.	Helsestasjons- og skolehelsetjenesten
Sosiale møteplasser for veteraner Facebookgruppa Veterantreff Risør på brukes til informasjon om tidspunkt og eventuelt tema for treff med veteraner, med støtte fra NVIO.	Veteranenes lokale representant

Informasjon på Risør kommunes hjemmeside om og for veteraner og pårørende. Her finnes veteranplan, aktuelle lenker og kontaktinformasjon.	Veterankontakt
Lokalt register der veteraner og veteranfamilier som ønsker å bli kontaktet med aktuell informasjon kan registrere seg, jfr. Hvem er veteranen? Forsvaret	Veterankontakt

3.3 OPPFØLGING

Bilde 4 SMART er utviklet av det australske veterandirektoratet. RVTS Øst har oversatt og tilpasset appen til bruk i Norge. <https://smart.rvts.no/>

Norske veteraners generelle helsetilstand er god, men noen får utfordringer. For mange vil plagene avta etter en tid, mens for andre kan plagene komme mange år etter hendelsene, gjerne utløst av endret livssituasjon, som ved fysisk svekkelse med påfølgende inaktivitet, tap av partner og nære pårørende eller annet. Det er ikke uvanlig at veteraner unnlater å selv knytte belastninger til opplevelser i tjeneste for Forsvaret. Se [Vanlige helseutfordringer - RVTS Øst \(rvtsost.no\)](#)

Kommunene skal tilby velferdstjenester til alle sine innbyggere. Generelt stiller veteraner på lik linje med andre, men har også fått prioritet i deler av det sivile velferdstilbudet, som ved Familievernkontoret. Det er også en viktig del av anerkjennelsen at de opplever de kommunale tjenestene som tilgjengelige, og at fastleger og ansatte i velferdstjenestene har noe kunnskap om veteraners vanlige helseutfordringer. Tiltakene nevnt over vil kunne bidra til dette.

Oppfølging vil alltid skje med utgangspunkt i den enkeltes behov. Problematikken kan være omfattende og involvere flere instanser. Samhandling og forståelse for de ulike faginstansers betydning i håndtering av komplekse problemstillinger vil være viktig for en helhetlig oppfølging. Forsvaret har tilrettelagt for at veteraner kan få overført sin helsejournal fra tjenesten i Forsvaret til fastlege eller andre helseinstitusjoner, og et begrenset helsetilbud til veteraner, se neste kapittel.

NAV har ansvar for at personer som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner for Norge får god oppfølging. Derfor er det opprettet et eget kompetansemiljø for veteransaker ved NAV Elverum, se <https://www.nav.no/veteran>.

Konvoi byen med sine 28 leiligheter og fellesarealer for krigsseilere fra 2. verdenskrig ble åpnet i 1968. Her kan personer fra hele landet som oppfyller tildelingskriteriene søke om bolig. I 2019 vedtok stiftelsens styre: «Med virkning fra 01.01.2020 likestilles norske veteraner fra internasjonale tjenester med øvrige nevnt i Stiftelsens vedtekter paragraf 2 ved tildeling av leiligheter i Skagerak Boligstiftelse.» Den første veteranen fra internasjonale operasjoner flyttet inn høsten 2020. ([Siops](#))

Tiltak	Ansvar
Helsehjelp Fastlegen skal følge opp sine pasienters behov for helsehjelp og trekke inn andre tjenester ved behov. Kommuneoverlege eller en ressursperson i NVIO eller SIOPS kan bistå i kontakten med fastlegen ved behov.	Kommuneoverlege
Oppfølging av veteraner ved NAV Ansatte i NAV Risør skal kjenne til veteranplanen og tilbud ved NAV Elverum.	NAV-leder
Tilbud til veteranfamilier Familievernet gir gratis tilbud ved samlivs- og relasjonsproblemer. Det kreves ikke henvisning. Veteraner og deres familier prioriteres i køen.	Familievernkontoret i Arendal
Boligtilbud i Konvoi byen til sjøfolk og veteraner fra internasjonale tjenester vurdert etter sosiale behov.	Skagerak Boligstiftelse

4) Tilbud og kontaktinformasjon

4.1 FORSVARETS TILBUD TIL VETERANER OG DERES FAMILIER

Bilde 5 Medaljer er et synlig uttrykk for Forsvarets og samfunnets heder av innsats i tjeneste for Norge.

Bilde 6 Bæreia på Kongsvinger

- **Forsvarets åpne dør** 800 85 000 (kl 08-15 hverdager), veteraner@mil.no. Besøksadresse: Akershus festning, bygning 48. Tverrfaglig team med militært og sivilt ansatte, med lang erfaring med å gi råd og veiledning. De fleste er også selv veteraner fra internasjonale operasjoner. De kan svare på spørsmål om
 - [Tilbud og aktiviteter](#) for veteraner og familier.
 - [Dekorasjoner og annen anerkjennelse](#). En kan søke om deltakermedaljer en mangler, eller innstille kandidater til å motta fortjenestemedalje.
 - Fakta om Norges deltakelse i internasjonale operasjoner.
 - Veiledning om offentlige velferdsordninger og [forsikringsordninger](#)
 - Samtaler og sjelesorg med veteranprest
 - Forsvarets helsetilbud. [Institutt for militærpsykiatri og stressmestring, IMPS](#) har ansvar for veteraner i 1 år etter avsluttet tjeneste. Også etter dette kan man få råd og veiledning om hvordan/hvor man kan få hjelp i sivil helsevesen. Dersom du har psykiske problemer, anbefales du å ta kontakt med din fastlege. Ønsker du råd og veiledning fra militærpsykolog, ta kontakt med Stressmestringsteamet i Oslo.
- **Hjemmehelt** - Tips til hvordan du kan forberede deg på det som venter, før, under og etter hjemkomst når dine nærmeste reiser ut i tjeneste.
- **Forsvarets veteransenter Bæreia**. Aktivitets- og rekreasjonssenter med gratis opphold for veteraner og familiene deres.

4.2 INTERESSEORGANISASJONER OG STØTTETILBUD

- NVIO (Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner) aust-agder.nvio.no/#. Du eller din familie kan snakke anonymt med en veteran på [NVIOs Kameratstøttetelefon](#) 800 48 500 (24 timer). Du kan også sende en mail til post@nvio.no, så vil du få svar innen 48 timer.
- SIOPS (Skadde i Internasjonale Operasjoner). Bistår i møte med det offentlige, med juridisk hjelp og i økonomiske spørsmål. www.siops.no/ 22 69 56 50
- **Grønn linje** 800 30 445 (24 timer). Forsvaret og Kirkens SOS sin gratis krisetelefon ved akutt behov for å snakke med noen. Personell med taushetsplikt, med erfaring i å samtale om alt fra ensomhet til livskriser.
- RVTS Sør - Regionalt ressurscenter for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, Kristiansand. rvtsor.no/

4.3 LOKALE KONTAKTER

- Veteranenes representant Tore Bjørn Thorbjørnsen Hovde, torebhov@online.no
- Facebookgruppa [Veterantreff Risør](#)
- Veterankontakt Malin.Paust@risor.kommune.no / 976 13 288
- Kontaktperson i NAV Birgit.Fidgett@nav.no / 55 55 33 33 / 924 42 570
- [Fastlege](#) / kommuneoverlege Hans.Tomter@risor.kommune.no / 920 20 078
- Familievernkontoret Arendal: 37 00 57 80 (08:30-15) / fvk.arendal@bufetat.no
- Konvoi byen/Skagerak Boligstiftelse, Per Anders Østerholt, oesterho@online.no